

## ALI IMAMO ENERGETIČNO, GOSPODARSKO IN FINANČNO KRIZO V EU? ALI V GLOBALNEM SVETU EU IZGUBLJA KONKURENČNO SPOSOBNOST?

FLORIAN MARGAN

**Sprejeto**

21. 11. 2022

**Izdano**

18. 8. 2023

Symbios – Energy and Transport Infrastructure Funds Germany, Karlsruhe,  
Nemčija.

E-pošta: [florian.margan@gmail.com](mailto:florian.margan@gmail.com)

DOPISNI AVTOR

[florian.margan@gmail.com](mailto:florian.margan@gmail.com)

**Povzetek** Veliki državni dolgovi v nekaterih državah EU (IT, FR, ES, PT..), migracije, covid, vojna v Ukrajini, pomanjkanje energentov, draga elektrika, plin in goriva, pitna voda, osnovna hrana, globalno segrevanje, velika inflacije, zadolženost ... vse krize imajo skupni imenovalec, smo priča možnega civilizacijskega propada. To ni konec sveta ali izumrtje človeštva, to je velika sprememba življenjskega sloga. Vsaka civilizacija je imela obdobja rasti, vrhunca in padca. Danes, svetovno gospodarstvo, močno čuti posledice covidove krize, rekordne inflacije in ruske invazije v Ukrajini. Smo v globalni krizi. Problem je, da nimamo več kam in iz česa rasti. Bo to tehnološka izjemna zapletenost, ranljivost družbenega sistema, energijsko velika zahtevnost, ki jo bomo morali rešiti. Izbruh vojne v Ukrajini in posledična energetska kriza in Green Deal sta razgalila težave nedelujočega enotnega trga EU. Enotni trg bi načeloma moral preprečevati nenormalno izkoriščanje prevladujočega tržnega položaja bodisi prodajalca ali pa tudi kupca. Toda letošnje podražitve kažejo, da trg ne deluje. Visoke cene energije (sankcije proti RF zaradi vojne na Ukrajini) bo evropsko industrijo naredilo nekonkurenčno in po vsej verjetnosti spodbudilo njen zaton.

**Ključne besede:**

EU,  
EZ,  
makroekonomika  
zelena energija,  
krize



## 1 Uvod

Čeprav naj bi se svetovna proizvodnja letos povečala za okoli 5 %, bo realnost zaradi vojne v Ukrajini, težav v odnosih z mednarodnimi dobavitelji, problemov na Kitajskem in visokih cen energentov nižja za okoli 1,5 % (ČS, Ekonomika pod lupo: VI /2022 ). Močno se povečujejo tveganja občutnega ohlajanja svetovnega gospodarstva, kar potrjuje tudi trenutni razvoj vodilnih makroekonomskih kazalnikov, npr.:

- Visoke cene surovin in ekonomska tveganja močno naraščajo, s tem pa tudi bojazen, da bi pozimi lahko prišlo do izrazite ohladitve svetovnega povpraševanja, kar bi lahko povzročilo celo recesijo v številnih gospodarskih središčih (ZDA) in EZ-evrsko območje).
- Hitro zaostrovanje denarne politike tako v ZDA kot EZ povečujejo verjetnost recesije.
- Rast cen energije zvišuje inflacijo v evropskih državah in povečuje stroške gospodinjstev in podjetij.
- Dlje ko bodo te cene rasle, bolj bo to občutilo celotno gospodarstvo (Oxford Economics: IX/2022).

Svetovno gospodarstvo je trenutno v precejšnji upočasnitvi, ki bo po napovedih Mednarodnega denarnega sklada (IMF: World Economic Outlook, 2022) hujša od svetovne gospodarske krize v zgodnjih tridesetih letih prejšnjega stoletja. Lahko pa po prvi gospodarski recesiji, takoj sledi nova, še hujša, kot Economist Intelligence Unit (EIU) svari pred tem.

Evropa se po desetih letih znova boji gospodarske krize. Poleg tega celotno celino pestijo veliko večje težave kot v letih 2008/9 in 2012, predvsem visoka več kot 8,9% inflacija v evroobmočju, ki je junija 2022 v EU dosegla rekordnih 9,6% (Eurostat:ec.europa.eu, VI/2022) predvsem zaradi visokih cen energije in hkrati bojazen pred prihajajočo recesijo (danes je v EZ 10% inflacija).

Slabi gospodarski obeti v EU se odražajo tudi v oslABLjenem tečaju evra, ki je 28 tednu 2022 prvič po 20 letih padel pod vrednost ameriškega dolarja in je sedaj trenutno evroobmočje v slabšem gospodarskem položaju kot ZDA ali Kitajska. Pričakujem, da bodo do konca leta 2022 sprejeti številni nujni ukrepi za umirjanje

inflacije in da bo trg obveznic še naprej nihajoč, medtem ko se bodo gospodarske razmere slabšale. S tem pa tudi konkurenčna sposobnost podjetij v EU. Zakaj?

V koronavirusni krizi je EK razkrila predvsem svojo nesposobnost pravočasno reagirati na težko zdravstveno situacijo, ki je zajela celotno EU, solidarnost pa je v primeru EU v bistvu bila, le prazna beseda. Ali ne moti domače politike, da želi EK uvesti nove davke, da si prisvojuje prihodke iz ogljikovih dovoljenj, pomoč Ukrajini, ipd. Imamo veliko energetska kriza, posledično tudi zaradi vojne med Ukrajino in Rusijo. Kakšen vpliv navedena kriza ima na svetovno ekonomiko in istočasno na EZ? Mogoče tudi miselnost, da dolgodobo ne zdrži, da bi cela zahodna evropa, cela zahodna civilizacija delovala edino na službah, medtem ko veliki del proizvodnje, se postopoma seli do Azije.

## **2 Nekateri makroekonomski vplivi v EZ (evrozona)**

Vrnitev države v današnjem času se zdi bolj smiselna kot na klasičnem področju moči v gospodarstvu. Pojavljajo se pozivi k državni intervenciji, podobno kot v veliki krizi v tridesetih letih prejšnjega stoletja, na katero so se evropske države odzvale s širitvijo javnega sektorja. Na zahodu se je gradila socialna država, na vzhodu pa državni socializem. V sedemdesetih letih se je ta konsenz začel krhati, nasprotno, krepile so se zahteve po oslabitvi države, deregulaciji in na tako imenovanem prostem trgu. Omeniti velja, da med finančno krizo v letih 2008 in 2009 ni prišlo do vrnitve države v odločanje glede situacije v gospodarstvu. Država je plačevala, privatna podjetja in korporacije pa so kasirali.

Danes je drugače. Država bi morala oživljati gospodarstvo v tem težkem času, na žalost vlada išče čudežen dogovor z EK, kako napeto situacijo rešiti. Poglejmo v preteklost, kajti zagovorniki neomejenega kapitalizma so šibki, nihče jih ne jemlje resno. Kažejo se nam kot starodavna bitja, ki prihajajo iz temnih globin neoliberalnega paleolitika. Toda v svojih zvezdniških dneh so prav oni naredili jaso, pred katero stojimo zdaj. Deregulacija je omogočila, da so ključne posle in ključna podjetja kupile tuje korporacije, privatne osebe s pomočjo politikov in družbeni interes jih ni zanimal. To je dediščina "svobodnega trga", tega požiralca stroškov sodobnih družb. Po desetletjih (tudi kriminalne) privatizacije, zmanjševanja in racionalizacije je danes pred nami opustošenje. Zdaj bi morala odgovornost prevzeti država, a to na žalost za visoko ceno, ki jo bomo morali plačati vsi, tudi naši otroci.

To lahko odpre prostor za krepitev nacionalne države v njeni vključujoči, socialno usmerjeni in decentralizirani obliki z močno interakcijo državljanjskih, lokalnih in transnacionalnih elementov. Diktatura prostega trga, katere ideološki nasilneži so v preteklosti uspeli javnost prisiliti v napačno prepričanje, da je "svobodni trg" enako "šibka država" enako "svoboda", bo zagotovo počasi končala.

In kako to izgleda danes iz makroekonomskega vidika?

a) V letu 2023 nas čaka precej počasnejša rast, kot so mnogi pričakovali, ne glede na to, ali gre za recesijo ali ne, in EZ je vsekakor v slabšem položaju kot ZDA ali Kitajska. V Evropi je bila zgrajena celotna infrastruktura za predelavo ruske nafte, ki pa je nebo več mogoče uporabljati. Njegova zamenjava bo trajala leta.

b) Pravna ureditev prehoda v zeleno gospodarstvo (Green Deal) naložbe, potrebne za prenovno infrastrukturo za fosilna goriva, preusmerila na področje OZE. Hkrati pa se EU ne moremo zanašati na stalno oskrbo z zeleno energijo. To na koncu pomeni višje cene energije v prihodnjih letih. Inflacija je strukturna.

c) Evropske vlade so uvedle krizne ukrepe za boj proti inflaciji – na primer znižanje davka na dodano vrednost (DDV) na energijo, prehrano. Ker je fiskalni potencial v EU veliko večji kot marsikje drugje, pričakujemo, da bodo sprva enkratni ukrepi postali ukrepi trajnejše narave in bo kmalu prišlo do več subvencij. Vendar to poteka po polžje.

d) Evropska centralna banka (ECB) je na julijskem zasedanju (2022) prvič po letu 2011 zvišala obrestne mere in danes 8.9.2022 za 1,75%. Vendar pa obstaja še en problem, ki ga je treba obravnavati, tako pomemben kot visoka inflacija, in to je finančna razdrobljenost na naslednjih temeljih:

- Volatilnost trga obveznic povsod narašča, se razmere v EZ (Evrozona) poslabšujejo dosti hitreje. Od konca kvantitativnega sproščanja (QE) so se na primer stroški servisiranja, naprimer italijanskega državnega dolga povečali. Donosi desetletnih obveznic so zdaj skoraj trikrat višji kot v začetku februarja 2022.
- Volatilnost prehitro narašča, hkrati pa se likvidnostne razmere hitro poslabšujejo. Nobenega dvoma ni, da bo ECB kmalu uvedla novo orodje

za upravljanje razmika državnih obveznic. To naj bi preprečilo ponovitev krize iz leta 2012, a še zdaleč ni gotovo.

- ECB ne more drugega kot zvišati obrestne mere. In bolj ko jih bo povečevala, bolj se bo stanje slabšalo in bolj bo morala kupovati državne obveznice držav EZ. A bodimo optimistični, ponovitev krize EZ ni negativna v vseh pogledih. Prejšnja kriza je pomagala uresničiti ključne institucionalne reforme, ki so okrepile okvir EZ.
- V primeru nove krize se lahko zgodi isto. Lahko gre tako naprej? Na neki točki bi se morale južne države EZ sposobne soočiti s trgi, ne da bi jih ECB znova reševala s podaljšanjem svojega mandata. V nasprotnem primeru se lahko zgodi, da bo ECB na koncu edina lastnica celotnega, dolga EZ in ne le naprimer italijanskega.

Pravzaprav smo že na tej cesti, kajti ne pričakujemo nobenega izboljšanja makroekonomskih in s tem mikroekonomskih rezultatov v letu 2023/24, razen v pripadu, da se mirno konča ukrajinsko ruska vojna in v prihodnosti ne bo nobene pandemije.

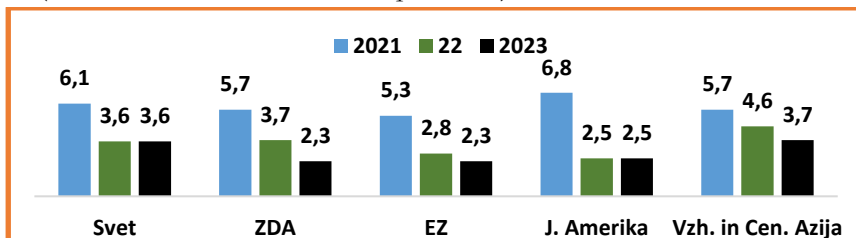
## 2.1 Nekateri makroekonomski vzroki današnje situacije v EZ

Pospešena inflacija in znatna upočasnitev gospodarske aktivnosti v ZDA, EU in na Kitajskem je začetna posledica krize in cesta, ki vodi do recesije v današnji dobi. Navedem nekaj razlogov in sicer:

- Zaradi pandemije, ki je upočasnila rast gospodarstva v letu 2021 in izgledi so, da se bodo mutacije covida nadaljevale v letih 2022/23 ne samo vojna Ukrajine z RF, ter samim tem prihaja do poslabšane gospodarsko – finančne situacije. Prav tako so tudi pospeševala covidna zaprtja na Kitajskem in nepremičninska kriza, ki sta zavrla gospodarsko dejavnost na Kitajskem in posledično v EU.
- Agresivno dviganje obrestnih mer s strani ameriške centralne banke Federal Reserve (FED), ki upočasnjuje rast ameriškega gospodarstva, ter dvig obrestnih mer ECB i s tem posledično poslovnih bank v EU.

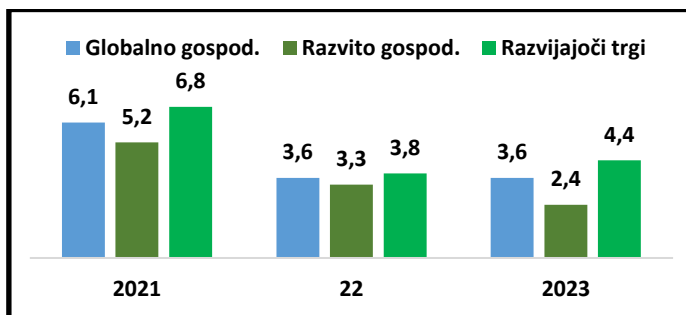
- Skrbi povzročajo posledice vojne v Ukrajini in potencialna prekinitev dobave ruskega plina v Evropo (ja na minimumu) in s tem nenormalno zvišanje cen energije (plin, elektrika, goriva), kot tudi vse višje cene hrane in njeno pomanjkanje, kar bi lahko vodilo v lakoto in posledično veliko inflacijo držav EU, kot same EZ.
- Ponekod nesmiselne regulacije in posledično nesmiselne, nepremišljene »ad hoc rešitve« EK (Green Deal, prehod na električna vozila, kaotične odločitve: primer Covid-a, nedorečena vodikova strategije, ipd.), tudi s strani EP, ki politično pritiska v nekaterih primerih nesmiselno na EK i s tem EK na nekatere države EU.
- Prevelika zadolženost na nivoju večine držav EZ in EU, kar lahko vodi v stagflacijo, kajti slabi gospodarski obeti Evrope se odražajo tudi v slabšem tečaju evra, ki je 28. teden poletja 2022 prvič po 20 letih padel pod vrednost ameriškega dolarja.

Predvidevam, da bo gospodarstvo EU in s tem svetovno gospodarstvo doživelo enega največjih zlomov po finančnih in gospodarskih krizah minulega stoletja. Skupek vseh pretresov bi lahko povzročil recesijo, ki bi jo spremljala pospešena inflacija, kar je danes vidna (obstaja možnost stagflacije). Posledično bo svetovna gospodarska rast v letu 2023 dosegla 2,0 %. Od leta 1970 je bila po navedbah IMF svetovna gospodarska rast počasnejša le petkrat. Verjeten alternativni scenarij, po katerem se tveganja uresničijo, inflacija še naraste in svetovna rast upade na približno 2,6 % oziroma 2,0 % v letih 2022 oziroma 2023, bi uvrstil rast v spodnjih 10 % rezultatov od leta 1970. Podajam nekaj grafov glede makroekonomskih ekonomskih prognoz (*IMF-World Economic Outlook, Report 2022*).



Slika 1: Projekcija ekonomske rasti nekaterih regij (v %)

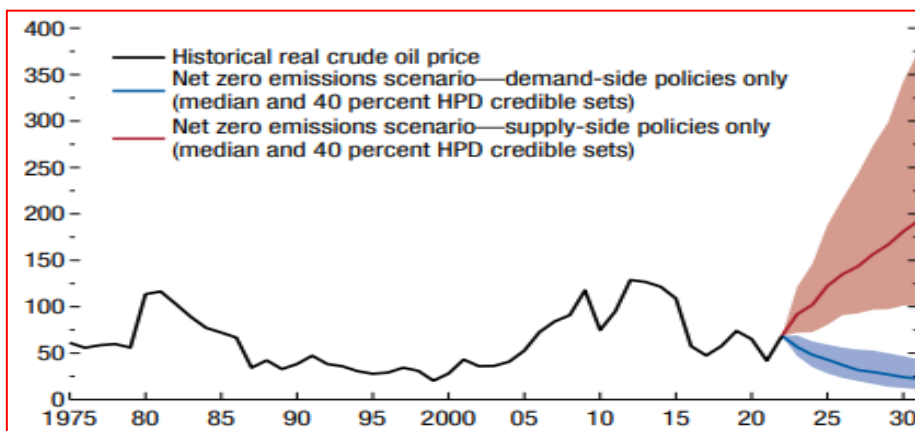
Vir: IMF, World Economic Outlook, 4/2022



Slika 2: Projekcija rasti ekonomik (v %)

Vir: IMF.org 4/2022

Zlasti vojna na Ukrajini, ter z njo povezane sankcije držav EU in ZDA do RF so zaostrele globalne finančne pogoje do Rusije, povečale finančno in oboroževalno pomoč Ukrajini s tem pa neposredno povzročile prepoved dovoza plina in nafte iz RF, da ne govorimo o pomembnih surovinah, katere RF ima. Vzrok so izredne podražitve energije v EU, predražene količine dobav LNG, nedograjena energetska infrastruktura... itd. V primeru ne rešitve navedenih nekaterih problemov lahko pričakujemo v bodočnosti velike socialne nemire.



Slika 3: Cene nafte rastejo v scenariju ničelnih neto emisij, ki ga poganjajo politike dobave, padec zaradi politike povpraševanja in predikcija do leta 2030 (US dollars a barrel)

Vir: Boer, Pescatori, and Stuermer (2021); British Petroleum; International Energy Agency; Schwerhoff and Stuermer (2020); and IMF staff calculations.

Note: Brent crude oil spot prices were adjusted for inflation using the United States Consumer Price Index with the base year 2020. See Boer and others (2021), HPD = highest posterior density

V RF so sankcije in oslabitev domačega finančnega posredništva privedle do velikega povečanja gospodarskih odmikov, zamenjav državnih vrednostnih papirjev in zamenjav kreditnega tveganja. Nastajajoča tržna gospodarstva v regiji, pa tudi na Kavkazu, v Srednji Aziji in Severni Afriki so prav tako opazili ta pojav. Priporočam da prečitate več o makroekonomskih zadevah v naslednjih virih (Black, Simon, Ian Parry, James Roaf, and Karlygash Zhunussova: 2021, British Petroleum: 2021, Caballero, Ricardo J., and Emmanuel Farhi: 2014, Chateau, J.: IMF 2022, Goldman Sachs. 2021, IEA Report: 2021, IEA: Report 2021, Parry, Ian,...IMF:2021, US EPA: 2022, Business World: July 2022, IMD: World Competitiveness 2022), kajti vsega ne morem popisati zaradi omejenosti števila strani eseja.

## 2.2 Nekateri makroekonomski problemi

Problem vidim v politiki »Green Deal«  
glede klime (ponovno odpiranje in proizvodnja elektrarn na premog), zaradi napetosti dodavk plina do Evrope. Če želimo res ustaviti podnebne spremembe, bodo potrebne naložbe, ki bodo morda desetkrat presegle celoten trenutni zeleni dogovor. Pomenilo bo zlasti povečanje državne porabe, povečanje davkov in dolga. Hkrati in skupaj s tem bo treba podražiti vse, kar je podnebno negativno:

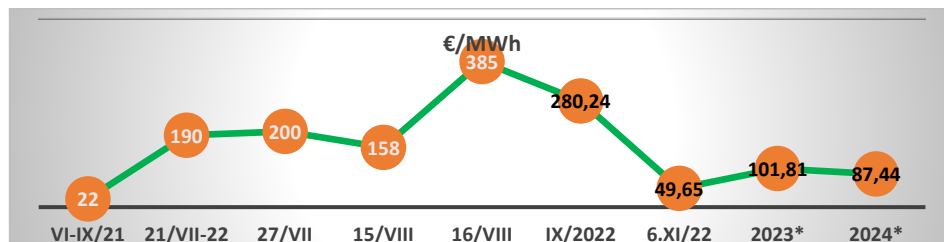
- Energija, promet, hrana, praktično vsa proizvodnja.
- Vpliv na revnejše sloje prebivalstva, kar je lahko tako uničujoče, da bo zahtevalo socialne nemire oziroma protiukrepe, torej spet investicije, spet dvig davkov (za srednji in višji sloj), zaradi dragih energentov (elektrika, plin, gorivo), ne glede na zastropovanje cen z strani EK.
- Spet zadolževanje držav.

Ima danes to moč država v teh nestabilnih časih, da izpelje socialne, davčne reforme in zmanjša neprofitni sektor – zmanjša število uradnikov in občin in se spopade z inflacijo in predraženih energentov (plin, elektrika in goriva)? Mislim da ne. Kajti eden izmed pomembnih razlogov je dejstvo, da je cena plinu na borze v Rotterdamu, katera je za evropski trg odločujoča, je 27.7.2022 presegla mejo 200 €/MWh! To se je zgodilo prvič po 7. marcu 2022. V ozadju močnega povečanja cen so še omejene dobave plina iz Rusije.

Cena plina za dobavo septembra 2022 v virtualnem trgovanem vozlišču Title Transfer Facility (TTF) na Nizozemskem (23. 8. 2022) se je dvignila na 280,24 €/MWh. Strma rast cen plina se je začela 21. julija 2022, kjer je plin stal približno 93 € manj. Poleti 2021 se je plin v TTF prodajal celo za le okoli 22 €/MWh. V ozadju



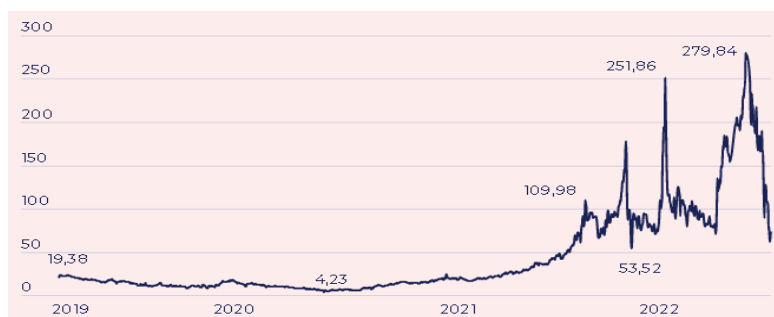
občutne podražitve plina so informacije o nadaljnjem zmanjševanju dobav iz Rusije. To vpliva na globalni razvoj gospodarstva, kot same socialne politike v EU.



Slika 4: Zemeljski plin - preteklo stanje in bodoča predvidena projekcija cen v (€/MWh)

Vir: EGÚ, 7/2022, \*Burse Leipzig, 16/VII-2022, \*\*TTF, IX/2022, omni.pt for DE XI/2022

Cena ruskega plina iz običajnih dolgoročnih pogodb je cca 30 €/m<sup>3</sup>, cena plina na borzi niha med 0,90 do 1,0 €/m<sup>3</sup> ali cca: 250 €/MWh ali 1.000 m<sup>3</sup> za 2.500 \$! a EK daje prednost LNG, ki bo dosti dražji. Ali se navadni občan sploh zaveda, kaj dragi plin prinaša na njegov socialni status? EK je s špekulacijami in nelogično vezavo cen plina na ceno elektrike močno podražila plin in elektriko na borzah (upoštevajmo še emisijska dovoljenja, ki je v rokah EK, kar vse skupaj še podražuje). Zahvaljujoč zelenemu dogovoru gradimo še večjo odvisnost, celo od neznanih dobaviteljev iz Azije za zelene elektrarne, kot odvisnost od enega samega dobavitelja plina. Cene so 11 x višje kot je to bilo lani istega obdobja. Naprimer 17.10.2022 se je cena plina prodajala za 78,64 €/MWh.



Slika 5: Koliko stane in je stal plin na borzi v letih 2019 do X/2022 (v €/MWh)

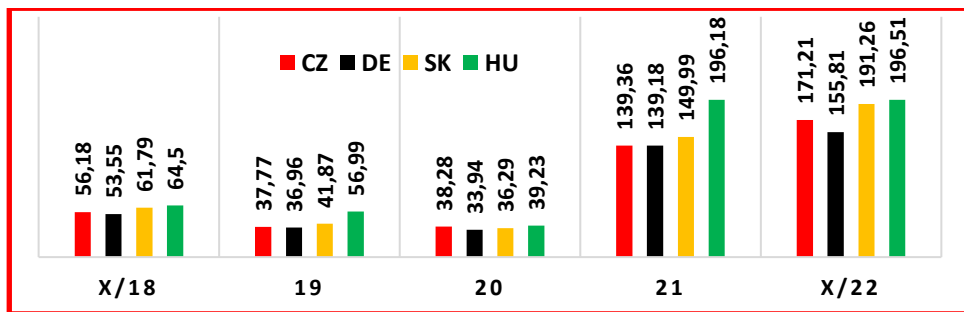
Vir: OTE, PXE, X/2022

V Evropi pa so se v zadnjih dneh podražile tudi druge surovine, je opozorila agencija Bloomberg, pri čemer je podatek, da je naprimer 26. julija 2022 cena električne

energije dosega rekordne ravni na dveh največjih evropskih trgih električne energije, v Nemčiji in Franciji. V Nemčiji se je na borzi v Leipzigu prodajala (European Energy Exchange) za 624,34 €/MWh 24. avgusta 2022.

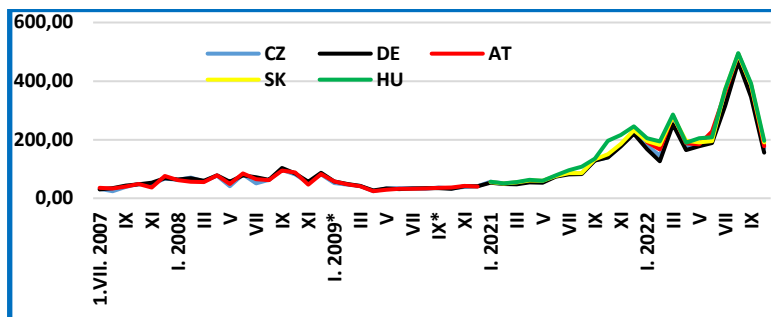
Zgodovinske vrednosti dosega tudi cena premoga, ki trenutno velja za pomemben vir energije, saj je primerna alternativa plinu. Konec porabe plina v EU z strani RF ne bo bistveno gospodarsko vplival na Rusijo, prihodki od plina predstavljajo RF le okoli 6-7 % prihodkov države, medtem pa 30 % od nafte.

Na utekočinjeni plin Slovenija ali Češka ne moreta računati, porabile bi ga obmorske države, morda tudi Nemčija. Norveški plin je bil vedno fizično le ruski, tega ne bo več! Rezervoarji naj bi imeli zalogo za cca 1 mesec pri trenutni temperaturi, pri čemer je treba upoštevati, da se poraba plina z vsako stopinjo ohlajanja pod ledišče, dramatično poveča. Zaloge bi nato ob vrnitvi zime trajale le dva do tri tedne. Potrebno je napolniti rezervarje več kot 80 % z plinom (to so cilji dogovora na ravni EU), da zdržimo nekaj mesecev. Pri plinu je torej treba upoštevati regulacijo porabe, vsaj za industrijo.



Slika 6: Rast cen električne energije nekaterih izbranih držav na borzi EEX v Leipzigu v mesecu septembru v letih X/2018 – X/2022 (v €/MWh)

Vir: EEX, X/2022, FM XI/2022

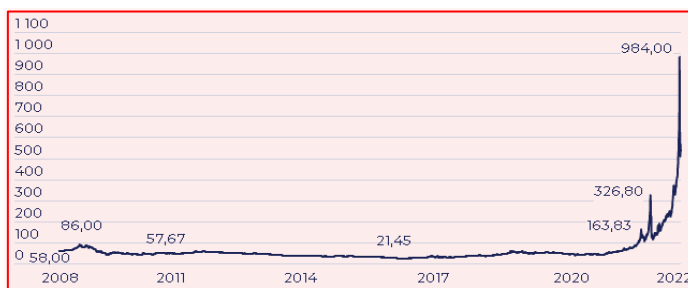


Slika 7: Rast cen električne energije na borzi EEX nekaterih izbranih držav v letih 2007-2009 in 2021 – X/2022 (v €/MWh)

Vir: EEX, 2021/2022, OTE, 2007-2022, Powernex: 2008

Lahko nastane veliki problem v zimskem času glede solidarnosti pri dobavah plina med državami EU. Berlin zahteva evropsko solidarnost, vendar lahko pozimi pride do problemov, da te solidarnosti ne bo.

Spomnimo se kakšna je bila solidarnost glede Covida. Češka bo v težavah, ki nima lastne rezervarje plina, kajti lastniki so tujci (Nemčija, Madžarska). Vse rezervarje je praktično prodala in ima v blagovnih rezervah le 250 mil. m<sup>3</sup>, kar zadostuje za necelih 5 dni! V primeru, da jim lastniki rezervarjev ne dajo plina bo sprožila intervencijo. Plina bo dosti, le cena bo izredno visoka saj so kupili del dovoza LNG.



Slika 8: Koliko je stala in stane elektrika na EEX borzi v Leipzigu (€/MWh na Base-loid)

Vir: EEX, EPX, IX/2022

Številna podjetja računajo na to (vidimo v DE, CZ), da bodo morala zaradi drage energije ali prenehati proizvajati ali preseliti proizvodnjo v tujino. Med najbolj ogroženimi so steklarji, kemiki, proizvajalci gradbenega materiala, pekarne in železarne v primeru, da ne bo plina oziroma bo astronomsko drag.

### 2.3 Zelena energija, preobrazba prihodnosti, naloge?

Težnja po zeleni energiji v EU še naprej narašča, vendar bo posledično EU postala bolj odvisna od drugih držav in »nevidna roka trga« bo temu le pomagala. Slovenska vlada bo morala imeti vodilno vlogo pri usmerjanju gospodarstva k preobrazbi glede na prihodnost. Cilj mora biti delovanje v več panogah, jih razvijati in uveljaviti nov nabor izdelkov, storitev in poslovnih modelov, ki zagotavljajo rešitve za težave, s katerimi se soočajo današnje družbe (*drugi energenti*) s pomočjo investicijskih sredstev, tako iz evropskih fondov, kot tudi z strani davčne politike. Pričakujem večje sodelovanje pri pospeševanju investicij in angažiranost pri poslovnem sodelovanju na mednarodnem tržišču in večjo podporo izvozu, tudi s pomočjo diplomatskih predstavništva.

Vlada bo morala dati večji pozor pri povečanju neenakosti in prekarnega dela. Porazdelitev bogastva in dohodka je v zadnjih desetletjih postala nevzdržno neenakomerna, kar je povzročilo socialne napetosti in polarizacijo, ter zmanjšalo gospodarsko odpornost ne samo v Sloveniji. Danes pa so dragi energenti.

Pomembna bo dejavnost na področju **podnebnih sprememb** in pozor na degradacijo okolja. Kljub povečani učinkovitosti številnih tehnologij in poslovnih modelov ostajajo trenutni ekonomski in družbeno-tehnični sistemi okoljsko netrajnostni.

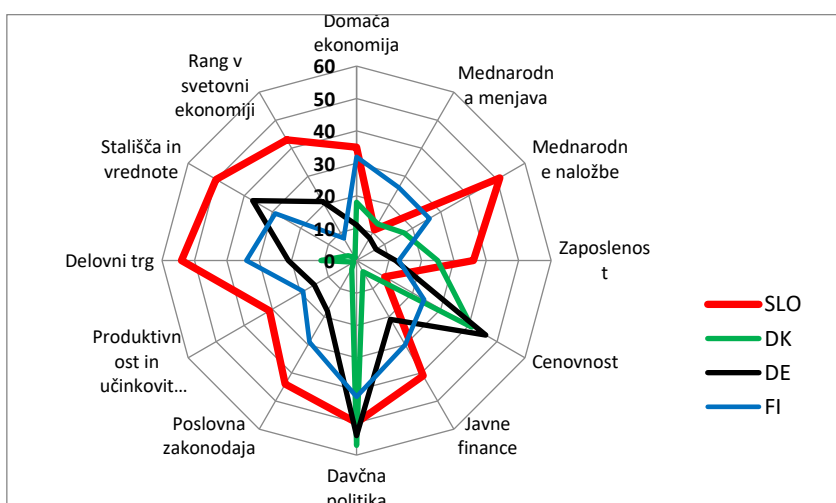
**Zdravstvene krize.** COVID-19 je poudaril pomen pravočasnega razvoja in odprtega dostopa do novih zdravstvenih rešitev za obravnavo novih in obstoječih zdravstvenih kriz. Odziv na pandemijo COVID-19 je predstavljal enega ključnih trenutkov v zgodovini, ko so pokazale, da radikalne spremembe so možne in so bile v družbi prisiljene dvomiti v obstoječe paradigme. Podobni trenutki v preteklosti so vladam omogočili, da so postavile nove temelje za dolgoročno skupno blaginjo.

Ali bomo priča pri današnji **situaciji visokih cen energije**, gosopodarske nestabilnosti, zapiranja nekaterih trgov ali zmanjševanja trgov, ter izgube konkurenčne sposobnosti, tako slovenske kot ekonomike držav EU, zaradi napetosti v vojni med Ukrajino in Rusijo, ter v pričakovanju novih različic Covida, katere nam oznanjajo informativni viri?

Gospodarska preobrazba Slovenije bo odvisna od oblikovanja novih aktivnosti na trajnostnih trgih. Pri tem moramo bolj pospešeno sodelovati gospodarstva z našimi diplomatskimi predstavništvi. Razvoj novih prehodov v razširjene trge bo morala po mojem mnenju potekati skozi štiri glavne faze:

- a) Zagotoviti financiranje in načrtovanje, raziskave in razvoj,
- b) Financiranje, demonstracije in poskusi novih tehnoloških rešitev,
- c) Povečanje trga z uvajanjem novih proizvodov in s tem stimulacija države glede financiranja, tako iz evropskih skladov novih tehnoloških procesov, kot stimulativne politike doma,
- d) Razvijati digitalizacijo, ter varnost digitalnih in računalniških sistemov.

Prva faza je lahko osredotočena tako na ustvarjanje novih institucionalnih in družbenih modelov kot na nove izdelke, tehnologije in poslovne modele. Ta proces mora biti ciklični in generativen, pri čemer predstavitve in trgi prispevajo k nadaljnjemu oblikovanju in razvoju za zdrav razvoj ekosistema. Pospješevanje napredka v teh štirih fazah in ustvarjanja trga zahteva novo vizijo o tem, kako lahko delujeta javni in zasebni sektor skupaj za spodbujanje gospodarske preobrazbe. Bo nova vlada Slovenije uspešna na tem zahtevnem področju? Dvomim! Birokracija in neznanost nekaterih v javni upravi je premočna. Vsekakor bo potrebna reforma šolstva, tako osnovnega kot univerz, kot visokošolskega študija. Potrebne bodo nove metode študija. Podajam za lažje razumevanje in sicer:



**Slika 9: Nekaj kritičnih makroekonomskih podatkov za Slovenijo na osnovi raziskav WB (IMD Competitiveness Ranking, 7/ 2022) v primerjavi z nekaterimi državami EU.**

Vir: Ind.org. 7/2022, IMD

Slovenija je na osnovi rangiranja z strani IMD na 43 mestu sveta glede uspešnosti po posameznih panogah, kot je naprimer gospodarska, vladna, poslovna in infrastrukturna učinkovitost. Ali bo uspelo novi vladi dati zagon gospodarstvu, izvesti reformo šolstva, državne uprave, kmetijstvu, inovacijam ali digitalizaciji? Znižalo inflacijo tudi z novimi investicijami z novimi vlaganji in predvsem zainteresirat investitorje iz tujine? Prihodnost bo pokazala ali vlada resnično misli na gospodarstvo in socialo.

Strankarski sistem je mrtev. Vsaka druga stranka in vlada bo lagala in obljubljala. Ne morejo drugače. Ljudje to zahtevajo. Tudi naše prepričanje, da lahko naravo nadzorujemo s tehnologijo, je naivno. Če jo uničimo, uničimo tudi sebe. Japonska vlada je nedavno pozvala državljanke, naj izklopijo svoje klimatske naprave ali pa se soočijo z izpadom električne energije. Podnebnim spremembam, pri katerih smo udeleženi s svojim načinom življenja, se želimo zoperstaviti s klimatskimi napravami?. To je pot do pekla. Podnebnim spremembam se moramo prilagoditi in v interesu vseh nas je znižati škodljive pline.

Vse to bi moralo biti ciljno usklajeno in načrtno delovanje, pravzaprav je danes to organiziran civilizacijski propad. Imamo ekonomsko in ekološko krizo, združujejo nam energije, imamo migracijsko krizo, eno za drugo, vojno na Ukrajini, politiki, torej nekateri psihopati na najvišjih položajih, pa teh težav ne morejo ali nočejo rešiti. In ker tega ne zmorejo, so to izkoristili ali zlorabili, recimo na primeru covida, danes na dragih energijah, ker nimamo zaenkrat trajnostnih rešitev. Za vlado bo to le nadomestna rešitev za probleme, ki tarejo celotno civilizacijo, saj se zdaj za covidom in dragimi energenti, vojno na Ukrajini, lahko skriva vse. Vsi lockdowni, gospodarski problemi, zadolženosti... nismo mi krivi. In danes imajo razlog za nadaljevanje takšnega početja, ne v dobro običajnih navadni ljudi.

Živimo v večdimenzionalnem svetu kriz, kajti imamo trojček kriz: zdravstvene, energetske in prehranske. Te krize so materialne, konkretne in zavedajoče. Ničesar abstraktnega in neoprijemljivega ni v tem. Pomanjkanje energije in hrane, njihove visoke cene in strah pred negotovostjo zadevajo v središče tržne družbe in slehernika. Prebivalstvo v EU, vajeno ekonomskega obilja in politične varnosti, je

šokirano. Od svojih vlad in držav pričakujejo predvsem »mrzlo pivo in topel tuš«, kot ironizira The Economist. Toda evropski politiki, kot danes slovenski, odkrito govorijo o domačih redukcijah z energenti, težavah preskrbe z žiti, vsesplošni druginji, inflaciji, zadolženosti, nikakor pa ne o bodočih nujno potrebnih reformah, tako javnega sektorja, kot gospodarjenje z javnimi financami, ter rešitvami pred bodočimi krizami. Očitno so ekonomske sankcije proti Rusiji postale dodaten vir za množično uničevanje blaginje ruskih, evropskih kot slovenskih ljudi, kjer politične rešitve EP in EK v veliki meri ne upoštevajo želja in problemov običajnih ljudi. Naprosto jih ne razumejo.

### **3 Zaključek**

Imamo edinstveno priložnost, da se kaj naučimo iz padca prejšnjih civilizacij. Učite se iz preteklosti, živite v sedanjosti, razmišljajte o prihodnosti a o civilizacijskem propadu se skoraj ne govori in ne piše. Državna uprava in nekateri politiki se ukvarjajo sama s seboj. Temelji medicine so v ruševinah, dejstva so zanemarjena, pravica neizvršljiva, družbena pogodba kos papirja.

Fragmentacija monetarne politike ni mogoča, čeprav je potrebna. Hkrati EU nima niti potrebne fiskalne moči niti pravih mehanizmov za socialno reševanje težav. Položaj je ekonomsko izjemno negotov, politično pa nevaren. ECB in EK preprosto ne moreta uporabljati tradicionalnih antiinflacijskih orodij, zato je inflacija ekonomsko trdovratna in politično izjemno nevarna. Nad svetovno gospodarstvo, ki močno čuti posledice covidove krize, rekordne inflacije in ruske invazije v Ukrajini, se svet lahko že kmalu začne opotekati nad robom globalne recesije, in to le dve leti po zadnjem takem dogodku, ki ga je sprožila pandemija Covida. Visoke cene energije, strateških surovin (sankcije proti RF zaradi vojne na Ukrajini) bo evropsko industrijo naredilo nekonkurenčno in spodbudilo njen zaton. Ali bodo politiki našli ključ k rešitvam (recimo Kazahstan), ali ne, bo pokazala prihodnost.

Sicer pa ne verjamem, da se bo energetska, gospodarska kriza iz leta 2008/09 ponovila, kajti vlade EU iščejo in sprejemajo razne eksperimentalne ukrepe s katerim bi se izognili tako gospodarski in energetske krizi na nivoju EU. Vendar pa se bojim konkurenčne sposobnosti industrije EU napram ZDA, Kitajski in Azijskim državam. Prihodnost bo pokazala ali smo na uspešni cesti premostitve navedenih krize, ali ne. Žal, vsa državna finančna podpora tako gospodarstvu, kot gospodinstva stane in to bodo plčali naši otroci. Žalostno, ker se naštetih nekaterih negotovosti nočemo zavedati.

**Literatura**

- ČS, *Ekonomika pod lupou*: (2022), »Ekonomické a strategické analýzy«, VI/2022, Ekonomický čtvrtletník, Česká spořitelna,
- IMF - *World Economic Outlook* (2022), »War Sets Back the Global Recovery«, ISSN 0256, ISSN 1564-5215, LCC HC10.W79, ISBN 978-1-61635-942-3, International Monetary Fund, 700 19th Street, NW Washington, DC 20431, USA, April 2022
- World Economic Forum, »Future Focus 2025« Pathways for Progress from the Network of Global Future Councils 2020–2022, Insight Report June 2022, 91–93 route de la Capite, CH-1223 Cologny/Geneva Switzerland
- chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcglclefindmkaj/https://www3.weforum.org/docs/WEF\_Future\_Focus\_2025.pdf
- Oxford Economics, «World Economic Prospects: Growth prospects worsen further», August/September 2022  
<https://www.oxfordeconomics.com/resource/world-economic-prospects-preview/>
- Black, Simon, Ian Parry, James Roaf, and Karlygash Zhunussova. 2021. «Not Yet on Track to Net Zero: The Urgent Need for Greater Ambition and Policy Action to Achieve Paris Temperature Goals.» IMF Staff Climate Note 2021/005, International Monetary Fund, Washington, DC
- British Petroleum. 2021. *Statistical Review of World Energy 2021*. London.
- Caballero, Ricardo J., and Emmanuel Farhi. 2014. «The Safety Trap.» NBER Working Paper 19927 National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.
- Chateau, J., F. Jaumotte, and G. Schwerhoff. Forthcoming. «Economic and Environmental Benefits of International Cooperation on Climate Policies.» IMF Research Department Paper, International Monetary Fund, Washington, DC.
- Goldman Sachs. 2021. «Supply Chains, Global Growth, and Inflation.» *Global Economics Analyst* (September).
- IEA (2021c). *World Energy Outlook 2021*. International Energy Agency. Paris, France.
- International Energy Agency (2021). *World Energy Outlook 2021*. Paris
- Parry, Ian, Simon Black, and James Roaf. 2021. «Proposal for an International Carbon Price Floor among Large Emitters.» IMF Staff Climate Notes 2021/001, International Monetary Fund, Washington, DC.



United States Environmental Protection Agency (US EPA). 2022. "Global Greenhouse Gas Emissions Data." Washington, DC.

<https://www.epa.gov/ghgemissions/global-greenhouse-gas-emissions-data>.

Business World, Analysts' "July 2022 inflation rate estimates", Current Affairs: Ranks & Reports 2022 August 1, 2022

<https://www.bworldonline.com/infographics/2022/08/01/465052/analysts-july-2022-inflation-rate-estimates/>

<https://currentaffairs.adda247.com/ranks-reports/>

IMD WORLD COMPETITIVENESS BOOKLET 2022, ISBN-13978-2-940485-52-9, ISSN 1026-2628, IMD – International Institute for Management Development 23, Ch. de Bellerive, CH-1001 Lausanne, Switzerland

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-prichazi-druha-eurokrize-i-cesku-hrozi-italsky-scenar-209360>

<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/07/26/world-economic-outlook-update-july-2022>

<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022>

chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/14644614/2-01072022-AP-EN.pdf/72dcf5e4-56cb-5b8c-1a1f-d342666b8657....6/2022

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Inflation\\_in\\_the\\_euro\\_area..7/2022](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Inflation_in_the_euro_area..7/2022)

chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/14644650/2-29072022-AP-EN.pdf/8b14d87f-df6c-aeb5-7dc9-40c60e4f6bc2 .. July 2022

[https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/cena-elektřiny-prolomila-hranici-200-eur-za-megawatthodinu-](https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/cena-elektřiny-prolomila-hranici-200-eur-za-megawatthodinu-40404103#source=hp&seq_no=14&dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=novinky.sznhp.box&dop_req_id=BjBUAfuZut-202207271045&dop_id=40404103&utm_campaign=abtest196_discussion_timeline_varA&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz 27.07.2022)

[40404103#source=hp&seq\\_no=14&dop\\_ab\\_variant=0&dop\\_source\\_zone\\_name=novinky.sznhp.box&dop\\_req\\_id=BjBUAfuZut-202207271045&dop\\_id=40404103&utm\\_campaign=abtest196\\_discussion\\_timeline\\_varA&utm\\_medium=z-boxiku&utm\\_source=www.seznam.cz 27.07.2022](https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/cena-elektřiny-prolomila-hranici-200-eur-za-megawatthodinu-40404103#source=hp&seq_no=14&dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=novinky.sznhp.box&dop_req_id=BjBUAfuZut-202207271045&dop_id=40404103&utm_campaign=abtest196_discussion_timeline_varA&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz 27.07.2022)

